

Dobro zavezana kravata prvi je korak prema ozbiljnom životu

Iako su se Hrvati proslavili u Tridesetogodišnjem ratu, kako svojom snalažljivošću na ratištu tako i svojom hrabrošću i nadasve konjaničkim sposobnostima, u povijesti su ostali upamćeni po marami koju su nosili oko vrata

David "Sensei" Stainko, prof. kineziologije

U starim i mudrim knjigama o svjetskoj povijesti čovječanstva, stoji upisano da je jedan odjevni predmet kao

simbol jednog malog europskog naroda, svojom ljepotom osvojio čitav svijet. Taj mali odjevni predmet danas je najrasprostranjeniji modni detalj u svijetu, te utječe na svakidašnjicu oko 600 milijuna ljudi širom svijeta, koji oko vrata, između košulje i sakoa, nose uvijek prisutan simbol tog naroda.

Riječ je o kravati, modnom dodatku, koji je prije bio rezerviran samo za muškarce

dok ga danas u raznim kombinacijama nose i žene. Kravatu kao njihov simbol i dekorativni element povezuje se s Hrvatima, jer se upravo iz tih krajeva negdje početkom 17. stoljeća proširio Europom običaj nošenja kravate. Običaj je započeo nošenjem marame oko vrata koju su stavljali hrvatski vojnici tijekom Tridesetogodišnjeg rata u Europi (1618. – 1648.).

Za davnu preteču kravate smatra se drevni Egipat, kada se četvrtasta široka marama vezala oko vrata i niz ramena, i označavala je visok socijalni status osobe koja ju je nosila. Također, u Kini, ratnici kineskog cara iz dinastije Ti (Chenga – Shih Huang Ti) nosili su tkaninu u obliku marama zamotanu oko vrata, koja je ukazivala na njihov rang. U umjetnosti staroga Rima, ljudi su često predstavljani noseći

dijelove nakita oko vrata koji u mnogom podsjećaju na današnje kravate.

Duga tradicija

Veživanje marama oko vrata bio je stari običaj i dio nošnje mnogih europskih naroda. Nošenje marama oko vrata i u Hrvatskoj ima dugu tradiciju. Takav običaj u Hrvata zabilježen je u mnogim povijesnim knjigama, kao i vidljiv sastavni dio nošnji iz različitih dijelova Hrvatske. Tako za primjer možemo spomenuti običaj grada Omišlja gdje muškarci nose maramu oko vrata naziva facole prema starom rimskom običaju. U Baranji je nošenje marama oko vrata poznato pod nazivom poša, a u sjevernoj Hrvatskoj običaj je poznat pod nazivom rubec. Zsigurno da jedan od najstarijih naziva za maramu

koju muškarci vezuju oko vrata u Hrvatskoj potječe iz okolice mjesta Turopolja, gdje se takva marama naziva podgutnica ili podgutnjak.

U pojedinim dijelovima Hrvatske prema narodnim običajima, djevojke i žene koje su ispraćale mladiće i muževe u ratove, darivale su im svoje marame kako bi u dalekom svijetu imali nešto što ih podsjeća na njih. Noseći maramu, muškarac bi pokazivao vjernost djevojki ili ženi. O tom običaju u hrvatskom narodu svjedoče mnoge pjesme i narodna predaja. Iako je taj običaj poznat u Hrvata, samo nošenje marame oko vrata muškaraca koji odlaze u rat imalo je daleko više opravdanih i objašnjivih razloga.

Kravata je postepeno evoluirala i od obične marame oko vrata, postala je marama koja je imala višestruku funkciju, a ne samo ukrasnu. Hrvatski vojnici su tako odlazeći u rat u njima nepoznate zemlje te ratujući s njima nepoznatim vojskama, morali imati između sebe neki prepoznatljivi znak. Razlikovanje prijatelja tj. suborca od neprijatelja bio je u metežu bitke vođene u njima nepoznatim zemljama i nepoznatom okruženju, prilično veliki problem. Marama oko vrata bila je svojevrsni prethodnik vojne oznake - marker na uniformi vojnika. Uočljive crvene ili crne boje vijorila se oko vrata hrvatskih vojnika i olakšavala im da na bojnopolju prepoznaju jedni druge i ostanu na okupu.

Hrvatski su se vojnici uglavnom borili kao laki konjanici, a jednim manjim dijelom i u pješastvu. Odora plemića sastojala se od tamnih i uskih hlača dugačkih do gležnja ili do koljena, crnih špičastih čizmi sa potpeticom (turski model) koje su bile pogodnije za jahanje, kaputa ukrašenog vezom i krznom, bijele košulje oko koje je bila svezana marama – podgutnica, i šubare od kunovine ili kacige. Oko pasa vezali su kožni remen na kojem je visjela sablja, a preko njega su često imali svileni pojas. Preko svega su znali stavljati plašt tj. kabanicu najčešće crvene boje. Od naoružanja koristili su sablju (ugarsku ili tursku), jedan kraći mač, kao i dugi mač za probijanje pancira, koristili su se buzdovanom, bojnim čekićem, sjekirom, te vatrenim oružjem arkebuzom (tip kraće puške), a nosili su i najmanje dva pištolja. Pojedini konjanici su nosili i duga koplja, te bič, kao i kompozitni luk i strijele. Kako bi ostvarivali što veću brzinu kao jahači, smanjivali su broj zaštitne opreme.

Tridesetogodišnji rat i Hrvati

Iz obveze da se plemići odazovu kraljevom pozivu (Habsburgovcima) u vojnu službu, iako kao određena samostalna postrojba, a opet pod zapovjedništvom hrvatskog bana, krenuli su Hrvati u Tridesetogodišnji rat. Imajući iskustva u dotadašnjem ratovanju s Osmanlijama, sa sobom donose vlastiti i poboljšani način ratovanja. Hrvati su u Tridesetogodišnjem ratu sudjelovali kao pješaci i laki konjanici i bili su univerzalni ratnici svojeg vremena, te su glasili za vrlo cijenjene plaćenike u carskoj, bavorskoj, španjolskoj, danskoj i francuskoj vojsci. Pretpostavlja se da je u raznim periodima u ratu ukupno sudjelovalo oko 7000 hrvatskih vojnika. Hrvatsko konjaništvo i pješastvo je tada ostalo zapaženo kao izvanredno učinkovito i proslavilo se u brojnim bitkama.

Tridesetogodišnji rat je započeo u Češkoj, kada češki protestanti bacaju kroz prozor praškog dvora Hradčana 22. svibnja 1618. dvojicu kraljevskih službenika u Pragu. Iako kraljevski službenici tom prilikom nisu bili ozlijeđeni, taj čin čeških protestanata je predstavljao uvredu za kralja Ferdinanda. Tom akcijom je započela pobuna, koja vodi do Tridesetogodišnjeg rata. U sukob su se vrlo brzo uplele i mnoge druge europske zemlje, a najvećim dijelom sukobljene strane su bile Francuska i Njemačka. Ugrubo bi se moglo reći da su se zaratile zemlje juga i sjevera Europe, tj. zemlje katoličke vjere protiv protestantskih.

Tridesetogodišnji rat se može podijeliti u četiri glavne faze: Češka pobuna, Danska intervencija, Švedska intervencija i Francuska intervencija. Rat je završio Westfaljskim mirovnim sporazumom, koji je potpisan 1648. godine odmah po okončanju vojnih sukoba između njemačkog cara i Francuske, te između cara i Švedske. Tim sporazumom Nizozemska i Švicarska dobile su potpunu samostalnost. Nakon potpisivanja mira država se više nije miješala u vjerska pitanja. Također, smanjio se utjecaj Crkve te dolazi do veće vjerske tolerancije. Ratnim sukobom bile su zahvaćene gotovo sve zemlje Europe: Kraljevina Švedska, Kraljevina Bohemija, Kraljevina Francuska, Kraljevina Engleska, Kraljevina Španjolska, Saska, Danska, Norveška, Osmansko carstvo, Sveto rimsko carstvo i Ujedinjene provincije. Koliko je rat bio katastrofalan govori podatak da je u njemu nastradalo više od 25 posto njemačkog stanovništva.

S područja banske Hrvatske i Vojne krajine, Hrvati - poznati pod općim imenom Krovaten, Krabaten - sudjelovali su na strani carske vojske. Ratujući s Osmanskim carstvom, čitavo jedno stoljeće, dobro su izbrusili svoj instinkt u snalaženju i preživljavanju u ratnim prilikama. U bitkama bi Hrvati zauzimali mjesto na krilima kako bi mogli doći protivniku u pozadinu. Istaknuli su se svojim uspjesima već 1619. u bitki kraj mjesta Zablata u Češkoj. Poznat je i njihov pothvat kada su 1623. preplivali na konjima rijeku Neckaru i upali u mjesto Heidelberg. Pod zapovjedništvom Albrechta von Wallenstein sudjelovali su u borbama za Mecklenburg, borbama na otoku Rugenu i u opsadi Straisunda. Proslavili su se i za vrijeme opsade Magdeburga 1631. godine kada su ponovno

preplivali na konjima rijeku Labu i prvi prodrli u grad. Istaknuli su se i u bitkama kraj Breitenfelda i Lutzena.

Hrvatskim postrojbama se pripisuje i ubojstvo kralja Gustava II. Adolfa, iako taj podatak nije nikada potvrđen. Istaknuli su se i u borbama kod Nordlingena i Metza, u prodorima u Burgundiju, Nizozemsku i Pikardiju. Godine 1636. prodrli su do St. Denisa blizu Pariza, a 1639. godine u Sasku. Hrvati su slučajem prilika, ali i kao plaćenička vojska, ratovali za obje zaraćene strane. Koliko je za Hrvate situacija bila kaotična govori i podatak da su se u dvije bitke hrvatski vojnici našli jedni protiv drugih. Interesantno je da su u obje bitke Hrvati napadali sa suprotnih bokova, tako da iako zaraćeni tj. na suprotnim stranama, nisu se borili jedni protiv drugih. U ratu je godine 1642. i 1643. sudjelovao i Hrvatski ban Nikola Zrinski s oko 3000 konjanika, a 1646. godine ban Ivan Drašković s banskom vojskom. Uz njih sudjelovali su i Patačići, Ratkaji i Frankopani.

Skriva li se tu ljubavna priča?

Iako su se Hrvati proslavili u Tridesetogodišnjem ratu, kako svojom snalažljivošću na ratištu tako i svojom hrabrošću i nadasve konjaničkim sposobnostima, u povijesti su ostali upamćeni po marami koju su nosili oko vrata. Tu su maramu oni sami nazivali podgutnjak ili podgutnica. Marame su bile napravljene od različitih materijala, od grubih kao što je laneno platno ili vuna, koje su nosili obični vojnici, pa do svilenih i onih od finog pamuka koje su nosili časnici. Vezivale su se čvrstim čvorom ispod Adamove jabučice. Neki pisci i povjesničari provlače osnovnu tezu da se iza razloga nošenja marame hrvatskih vojnika u Tridesetogodišnjem ratu, skriva ljubavna priča tj. priča o vjernosti muškarka prema voljenoj djevojci ili ženi. Taj običaj postojao je samo u nekim seoskim dijelovima Hrvatske, dok u drugim dijelovima kao i među plemstvom baš i ne. Marama koju su hrvatski vojnici nosili oko vrata imala je višestruku svrhu; kao što smo već naveli prije svega iznimno važnu vojnu svrhu u smislu prepoznatljivosti, no marama vezana čvrstim čvorom oko vrata, imala je i svrhu da drži ostale dijelove odjeće skupa, a što je od iznimne važnosti tijekom bitke. Također, tako vezana oko vrata, marama je služila i kao odjeća koja je grijala vojnika za hladnijeg vremena. Tako je vojnik maramom mogao pokriti usta po hladnoći

ili za vrijeme vjetra koji mu donosi prašinu u usta. Maramu je za hladnijeg vremena mogao i zavezati oko glave pokrivši njome uši ili je po vrućini pak staviti na glavu kako bi se zaštitio od sunca, a njome je lako mogao obrisati i znoj s lica.

Tako vezana marama štitila je vrat vojnika od iritacije te imala svrhu da pomogne jahaču koji je za vrijeme bitke morao brzo okretati glavu čas na jednu pa na drugu stranu. Čvrsto zavezana marama oko vrata vojnika, štitila je njegov vrat i od različitih ozljeda. Naime, protivnička sablja skliznula bi s marame oko vrata hrvatskih vojnika (pogotovo časnika koji su nosili svilenu maramu

Hrvatski su vojnici u Tridesetogodišnjem ratu učestalo prodirali na protivnički dio teritorija i time se često nalazili daleko od ostatka vojske. Tada su bili prepušteni sami sebi, bez bilo kakve pomoći od strane savezničke vojske. Zbog prijašnjeg dugotrajnog ratovanja sa Osmanskim carstvom bili su prisiljeni naučiti se brinuti sami za sebe, kao i pomagati jedan drugome. Marama je u slučaju ranjavanja bila vrlo važan predmet jer se njome podvezivala rana te je u ono vrijeme služila kao prvi zavoj. Marama žarko crvene ili crne boje bila je idealna kao zavoj kako ranjeni vojnik ne bi paničario zbog krvarenja, jer je krv na marami takve boje bila manje uočljiva.

Kukavičluk nije bila opcije

Svaka vojska ima i neki svoj kodeks časti. U hrvatskih vojnika onog vremena postojalo je pravilo po kojem se kukavičluk

nije tolerirao tj. vojnik nije smio osramotiti sebe ili svoje suborce kukavičlukom na bojišnici. Postojalo je nepisano pravilo po kojem se onaj koji nosi maramu čvrsto vezanu čvorom oko vrata, mora boriti dok god se marama ne prekine, a to je bilo do smrti. Naime, marama tako vezana čvrstim čvorom mogla se je samo presjeći, a što bi ujedno značilo i smrt za vojnika. Vojnik koji ne bi poštovao taj kodeks osramotio bi time osobu koja mu je darovala maramu. To bi značilo da bi tim činom vojnik osramotio svoju djevojku ili ženu, svoju familiju, svoje suborce, svoj kraj i domovinu. Zato kukavičluk nije bila opcija kod hrvatskih vojnika.

Iako je hrvatski običaj nošenja marame oko vrata bio potpuno nepoznat u tadašnjoj Europi, on je oko 1650. postao prihvaćen na francuskom dvoru i postepeno postao modni odjevni predmet među plemstvom. Mladi francuski kralj Luj XIV. nakon jedne pobjedničke parade u Parizu, počeo je nositi kravatu kada je imao samo sedam godina te je tako na neki način odredio modni standard svih francuskih plemića. Oni su ubrzo usvojili ovaj novi odjevni predmet koji se nosio a la Croate ("na hrvatski način"), što je ujedno postao novi korijen francuske riječi cravate. Koliko se Francuzima svidjela kravata dovoljno pokazuje podatak kako je 1643. godine ustrojena posebna pukovnija Royal cravates, koja je bila nazvana po Hrvatima koji su bili u njenom sastavu i nosili kravatu. Godine

1656. prvi je puta službeno predstavljeno nošenje kravate, a 1667. ponovno je preustrojena Pukovnija Royal cravates.

Kravata je u Francuskoj s vremenom postala i simbol napretka pa su se tako za vrijeme francuske revolucije nosile crne kravate kao znak protesta protiv zastarjelih ideja. Kravata se brzo širila Europom. Nakon Francuza prihvatili su je Belgijanci i Nizozemci, a otuda je prešla na britansko otočje. U Englesku je kravatu donio Charles II. po svom povratku iz izgnanstva. Dolazak kravate na britansko otočje bilo je presudno za daljnji razvoj kravate.

Revolucionarni iskorak

Već desetak godina kasnije novi modni detalj osvojio je cijelu Europu, kao i većinu kolonija na američkom kontinentu, a kasnije i sve kontinente. Mnoge su zemlje razvoju kravate dale svoj doprinos. Kravata kao modni dodatak pogotovo uzima maha nakon prvoga svjetskog rata kada postaje učestali dio odjevnih kombinacija i u SAD. Englezi su od kravate napravili pravi kult. Promijenili su načine njezina vezivanja i uzorke boje. Naime, do početka 19. Stoljeća kravate su bile bijele, a Englezi su uveli šarolike, čime su postale pokazatelj nečijeg ukusa. Zatim je američki proizvođač tekstila Jesse Langsdorf učinio revolucionarni iskorak jer je tkaniu izrezao u tri dijela i onda je opet sašio na način koji omogućuje lakše vezivanje, ali i industrijsku izradu. Talijani su dodali nove umjetničke elemente u izradi kravate kojim se naglašava individualnost osobe koja je nosi.

Godine 1998. dvojica su istražitelja s Cambridgea (Thomas Fink i Yong Mao) pomoću matematičkog modeliranja uspjeli izračunati da postoji 85 teorijskih mogućnosti vezanja standardnoga čvora kravate (ograničili su broj "poteza" na devet), od kojih tek desetak čvorova odgovaraju uobičajenim predodžbama simetrije. Neki

Godine 1998. dvojica su istražitelja s Cambridgea (Thomas Fink i Yong Mao) pomoću matematičkog modeliranja uspjeli izračunati da postoji 85 teorijskih mogućnosti vezanja standardnoga čvora kravate

govore o stotinjak različitih načina vezivanja čvora. Vrsta čvora ovisi o prilici u kojoj se osoba nalazi, o dezeni kravate, njenoj širini i debljini, te naravno o vrsti tkanine od koje je kravata napravljena. Najpopularniji načini kako vezati kravatu su običan čvor, dvostruki čvor, mali čvor, klasični windsor i polu-windsor. Čvor windsor dobio je naziv po svojem izumitelju, vojvodi od Windsora. Valja spomenuti i atlantic stil u kojem se čvor veže odostraga, a postoje i Albert čvor, klasični američki čvor, slobodni američki čvor, čvor kralja Tomislava i mnogi drugi.

Kada se radi o obliku, postoje široke i uske kravate, duže i kraće, leptir mašne, ženske kravate pa i dječje kravate. Danas

su u upotrebi kravate izdužena oblika ("oblik polu boce") koje su i najpopularnije, zatim vrpce ili leptir mašne, te tzv. ascot-kravate. Kravata nikako ne smije biti preduga. Računa se da bi trebala sezati negdje do početka kopče na remenu, ali nikako ne više ili manje od toga. Sve duže od toga izgledalo bi neprimjerno i neuredno. Leptir mašne prije su isključivo bile vezane za svečane prilike, a danas je slučaj da se nose i u neformalnim situacijama, recimo u retro stilu. Nije rijedak slučaj ni vidjeti ženu s kravatom, posebno leptir mašnom u kombinaciji s bluzom i suknjom.

Termin "tie" (kravata) razvio se u engleskom jeziku iz izraza "to tie a cravat" (zavezati na hrvatski način). Već od tada, kravata se kao ukrasni odjevni predmet koristi širom svijeta, a poslovni sastanak ili svečanost danas su nezamislivi bez kravate. Danas kravata ima po čitavom svijetu, nezaobilazan su dio poslovnog outfita i odaju dojam uglađenosti, profinjenosti i elegancije. Kravata je najčešći dar koji se u SAD-u poklanja povodom Dana očeva, jer kravate spadaju u nezaobilazne sitnice koje čine stil jednog muškarca. Najveći svjetski proizvođač kravata su Kinezi, dok su Japanci najveći kupci tog odjevnog predmeta.

Oscar Wilde je u knjizi "Važno je zvati se Ernest" napisao da je dobro zavezana kravata prvi korak prema ozbiljnom životu. Danas je kravata simbol muške elegancije, simbol uspješnosti, simbol pripadnosti određenoj eliti, nekoj društvenoj skupini ili zajednici. ■

SLOVENIJA
Ljubljana

HRVATSKA
Bjelovar
Dubrovnik
Osijek
Pula
Rijeka
Sisak
Slavonski Brod
Split
Varaždin
Zadar
Zagreb

- Tjelesna zaštita
- Tehnička zaštita
- Prijenos i prijevoz novca
- Detektivska agencija
- Protupožarna zaštita

KLEMM SECURITY

KLEMM VAROVANJE

Klemm sigurnost, d.o.o. | Drage Gervaisa 3, 10 090 Zagreb | +385 1 3700 233 | info@klemmsecurity.hr
Klemm varovanje, d.o.o. | Letališka Cesta 33, 1000 Ljubljana | +386 1 3206 614 | info@klemmsecurity.si

www.klemmsecurity.hr